

Dana 18. februara 2026. godine, u prostorijama Evropskog pokreta u Srbiji, stranke **Narodni pokret Srbija, Pokret slobodnih građana, Srbija centar – SRCE, Stranka slobode i pravde i Zeleno-Levi Front** su usvojile

U susret zaključcima Venecijanske komisije

SAOPŠTENJE

proevropskih stranaka o vladavini prava, demokratskim institucijama, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala u Republici Srbiji.

Republika Srbija je, prema članu 1 Ustava, država zasnovana na vladavini prava, čiji je najviši interes poštovanje zakona i primena evropskih standarda u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala radi zaštite slobode, pravde i jednakosti građana. Danas se Srbija nalazi u dubokoj političkoj i institucionalnoj krizi. Tokom dugogodišnje vladavine Srpske napredne stranke i predsednika Aleksandra Vučića došlo je do sistemskog urušavanja institucija, vladavine prava i bezbednosti građana.

Endemska korupcija ozbiljno ugrožava funkcionisanje države i ima direktne, tragične posledice po živote ljudi, što potvrđuju brojne nesreće izazvane institucionalnim nemarom. Brojni su smrtni ishodi povezani sa urušavanjem javne infrastrukture i neodgovornim upravljanjem javnim sistemima, uključujući pad nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu 1. novembra 2024. godine. Endemska korupcija dodatno podstiče masovni odliv mladih i stručnih, ostavljajući društvo bez znanja, stručnosti i nade i gurajući zemlju u propadanje.

Umesto obezbeđivanja nezavisnog i samostalnog pravosuđa kao temelja borbe protiv korupcije, usvojeni su zakoni koji jačaju političku kontrolu nad sudstvom, bez javne rasprave i suprotno obavezama u procesu pristupanja Evropskoj uniji, čime se dodatno urušava vladavina prava i odgovornost nosilaca vlasti. Smatramo da je, kao izraz podrške radu Venecijanske komisije tokom ocene sadržaja i postupka donošenja spornog paketa pravosudnih zakona u Skupštini Republike Srbije, 28. januara 2026. godine, neophodno podržati stavove stručne javnosti i ukazati na najdrastičnije manjkavosti pravosudnog sistema koje su ovim zakonima uvedene ili dodatno uvećane.

Potpisnici ovog Saopštenja ukazuju na osnovne principe, ciljeve i mere za hitnu i temeljnu obnovu vladavine prava u Srbiji, za jačanje demokratskih institucija, obezbeđivanje nezavisnosti pravosudnih institucija i uspostavljanje delotvorne borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala koji su u celosti saglasni sa vrednostima i standardima Evropske unije.

- Prioritet u odbrani pravne države je obezbediti potpunu **samostalnost javnog tužilaštva i stvarnu nezavisnost sudske vlasti**, kao i funkcionalnu i institucionalnu nezavisnost celokupnog pravosudnog sistema, u skladu sa Ustavom i međunarodnim standardima. Moraju se obezbediti svi pravni, institucionalni, kadrovski i finansijski uslovi za nesmetan, samostalan i nezavisan rad Visokog saveta sudstva i Visokog saveta tužilaštva.
- **Javno tužilaštvo za organizovani kriminal** mora biti značajno ojačano kroz potpunu kadrovsku popunu, stabilno finansiranje, obezbeđena savremena tehnička sredstva za rad i garantovanu punu operativnu nezavisnost. Potrebno je uspostaviti tužilačku policiju koja će postupati isključivo po nalogima javnih tužilaca, van hijerarhije Ministarstva unutrašnjih poslova, direktora policije ili bilo kakvog političkog uticaja izvršne vlasti.

- Neophodno je **doneti novi Zakon o Ustavnom sudu** kojim će se garantovati puna nezavisnost i nepristrasnost Ustavnog suda, uz jasno sprečavanje njegovog političkog instrumentalizovanja i pretvaranje u produženu ruku izvršne vlasti.
- Neophodna je **potpuna depolitizacija policije** uz obavezno preispitivanje dosadašnjeg rada policije i sankcionisanje svih odgovornih za političke progone, nezakonita hapšenja, zloupotrebe ovlašćenja, neovlašćena prisluškivanja i druge teške povrede ljudskih prava. Politički uticaj ministra unutrašnjih poslova na operativni rad policije mora biti suštinski ograničen.
- **Bezbednosno-obaveštajni sistem Srbije** mora biti uređen jedinstvenim zakonom vodeći ka potpunoj depolitizaciji i profesionalizaciji rukovodstva, uz obavezno preispitivanje dosadašnjeg rada službi i krivično-pravno procesuiranje svih koji su učestvovali u političkim progonima, hapšenjima studenata i građana, neovlašćenim prisluškivanjima i upotrebi nedozvoljenih špijunskih programa.
- Neophodno je usvojiti i u potpunosti primeniti **novu Strategiju za borbu protiv korupcije i Zakon o sprečavanju korupcije**, sa posebnim fokusom na visoku korupciju nosilaca javnih funkcija i sa njima povezanih poslovnih struktura. Potrebno je usvojiti **novi Zakon o poreklu imovine** kako bi se dodatno ojačali zakonodavni okvir i praksa za oduzimanje imovine stečene krivičnim delima, uz obavezno efikasno procesuiranje slučajeva visoke korupcije, organizovanog kriminala i pranja novca, sa fokusom na finansijske istrage i trajno oduzimanje nezakonito stečene imovine. Uloga, nezavisnost i kapaciteti **Državne revizorske institucije, Agencije za sprečavanje korupcije i Saveta za borbu protiv korupcije** moraju biti suštinski ojačani, uz garantovanu institucionalnu nezavisnost, finansijsku samostalnost i obavezno postupanje po njihovim nalogima.
- **Zakon o javnim nabavkama i Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama** moraju biti u potpunosti usklađeni sa propisima Evropske unije i dosledno primenjivani. Svi međudržavni sporazumi i posebni zakoni kojima se zaobilazi sistem javnih nabavki, uključujući propise u vezi sa projektom EXPO 2027, moraju biti ukinuti ili u potpunosti usklađeni sa sa propisima Evropske unije i principima transparentnosti, konkurencije i javnog interesa.
- Prioritet Republike Srbije mora biti zaključivanje radnog **sporazuma sa Evropskim javnim tužilaštvom (EPPO) i primena svih preporuke Grupe država protiv korupcije (GRECO)**.
- Radi prekida kontinuiteta sistemskih zloupotreba i obnove poverenja građana u institucije, neophodno je sprovesti zakonitu, vremenski ograničenu i individualnu **lustraciju** nosilaca javnih funkcija, u skladu sa dobrim praksama drugih zemalja, prema oceni Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP). Cilj lustracije je onemogućavanje obavljanja javnih funkcija osobama koje su se teško ogrešile o demokratski poredak i/ili ljudska prava.

Usvajanjem i primenom prethodno navedenih mera omogućiće se ispunjavanje glavnih prelaznih merila u poglavljima 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), utvrđena u pregovorima o pristupanju EU još 2016. godine, s fokusom na stvarne dokaze o primeni propisa u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, kako bi se omogućilo dobijanje Izveštaja o proceni ispunjenosti privremenih merila (IBAR) i samim tim Mape puta za zatvaranje pregovora o pristupanju Evropskoj uniji. Ovo bi Srbiji dalo realnu priliku za ulazak u članstvo EU u najkraćem mogućem roku.